

Kazimierz Korzan

Postępowanie w sprawach rejestrowych w kontekście ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym

1. Dotychczas postępowanie rejestrowe było regulowane w różnych aktach normatywnych.

Zgodnie z realizowanym założeniem, że wszystkie przepisy dotyczące problematyki procesowej winny być objęte przez jeden akt prawny, jakim jest kodeks postępowania cywilnego, wprowadzono do tego kodeksu cały dział VI pod nazwą „Postępowanie rejestrowe” (art. 694¹ – art. 694⁸) na podstawie art. 63 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm., dalej u.KRS). Mocą tej ustawy utworzono Krajowy Rejestr Sądowy, który składa się z:

- 1) rejestru przedsiębiorców,
- 2) rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej,
- 3) rejestru dłużników niewypłacalnych.

Powołana ustawa w art. 36 dokładnie określa przedsiębiorców, do których się ją stosuje.

Kwestia rejestru stowarzyszeń i innych organizacji społecznych została uregulowana w art. 49-54, a zagadnienie rejestru dłużników niewypłacalnych unormowano w art. 55-60 omawianej ustawy.

Krajowy Rejestr Sądowy prowadzą w systemie informacyjnym sądy rejestrowe (sądy gospodarcze), obejmujące swą właściwością cały obszar województwa lub jego część.

Na podstawie art. 20 pkt 6 u.s.p. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, kierując się liczbą spraw wpływających do sądów rejestrowych oraz względami ekonomicznymi postępowania rejestrowego, może powierzyć wprowadzenie Krajowego Rejestru Sądowego jednemu z sądów rejonowych (sądów gospodarczych) dla obszaru właściwości dwu lub więcej tych sądów lub części ich obszarów.

Wykorzystując te uprawnienie, Minister rozporządzeniem z dnia 27 września 2001 r. w sprawie utworzenia sądów gospodarczych (Dz.U. Nr 116, poz. 1247) utworzył wydziały gospodarcze do prowadzenia Krajowego Rejestru Sądowego (sądy rejestrowe) w następujących miejscowościach: Sąd Rejonowy w Białymstoku, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, Sąd Rejonowy w Bydgoszczy, Sąd Rejonowy w Gdańsku, Sąd Rejonowy w Gliwicach, Sąd Rejonowy w Katowicach, Sąd Rejonowy w Kielcach, Sąd Rejonowy w Koszalinie, Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia, Sąd Rejonowy w Lublinie, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieście, Sąd Rejonowy w Olsztynie, Sąd Rejonowy w Opolu, Sąd Rejonowy w Poznaniu, Sąd Rejonowy w Rzeszowie, Sąd Rejonowy w Szczecinie, Sąd Rejonowy w Toruniu, Sąd Rejonowy dla Wrocławia – Fabrycznej oraz Sąd Rejonowy w Zielonej Górze.

Przepisy o postępowaniu rejestrowym (art. 694¹ i nast. k.p.c.) stosuje się nie tylko do spraw o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym, ale i odpowiednio do innych postępowań rejestrowych prowadzonych przez sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Spośród tych innych postępowań rejestrowych należy wymienić rejestry:

1) handlowy (rozporządzenie Prezydenta RP z 1934 r., Dz.U. Nr 57, poz. 502 oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lipca 1934 r. Dz.U. Nr 59, poz. 511 ze zm. w zw. z art. VIII ust. 2 i art. X przepisów wprov. k.p.c.);

2) przedsiębiorstw państwowych (ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, tekst jedn.: Dz.U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80 oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 XII 1992 r. w sprawie prowadzenia rejestru przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. Nr 96, poz. 473);

3) izb gospodarczych (art. 8-10 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych, Dz.U. Nr 35, poz. 195 ze zm. oraz rozporządzenie Mi-

nistra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 1989 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru izb gospodarczych – Dz.U. Nr 49, poz. 283);

4) związków zawodowych (art. 14-18 ustawy z dnia 23 maja 1991 r., Dz.U. Nr 55, poz. 234; zm.: Dz.U. z 2002 r. Nr 135, poz. 1146, Nr 153, poz. 1277, Nr 240, poz. 2052 oraz Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 1991 r. w sprawie postępowania dotyczącego rejestracji związków zawodowych, Dz.U. Nr 77, poz. 340);

5) publicznych zakładów opieki zdrowotnej (art. 52 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, Dz.U. Nr 91, poz. 408 oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 1992 r. w sprawie wzoru i sposobu prowadzenia rejestrów publicznych zakładów opieki zdrowotnej, Dz.U. Nr 16, poz. 66);

6) zastawów (ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, Dz.U. Nr 149, poz. 703 oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 października 1997 r. w sprawie szczegółowej organizacji sposobów prowadzenia rejestrów zastawów, Dz.U. Nr 134, poz. 892);

7) Kas Chorych (art. 67 ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, Dz.U. Nr 28, poz. 153 ze zm. oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 grudnia 1998 r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać wniosek o wpis do rejestru Kas Chorych i Krajowego Związku Kas Chorych oraz wzoru i sposobu prowadzenia rejestru, Dz.U. Nr 152, poz. 988);

8) ewidencji partii politycznych (art. 11 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, Dz.U. Nr 98, poz. 604 oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 października 1997 r. w sprawie wzoru i sposobu prowadzenia ewidencji partii politycznych oraz szczegółowych zasad prowadzenia tej ewidencji).

Jakkolwiek postępowanie rejestrowe, uregulowane w dziale VI, zostało umieszczone w księdze drugiej kodeksu postępowania cywilnego pod nazwą „Postępowanie nieprocesowe”, to art. 508 k.p.c., określający właściwość sądu, nie ma zastosowania. W sprawach rejestrowych deroguje go jako przepis szczególnie art. 694² k.p.c.

W świetle tego ostatniego przepisu, właściwość sądu rejestrowego oparta została na przesłance miejsca zamieszkania lub siedzibie podmiotu, którego wpis dotyczy. Wspomniana właściwość ma charakter wyłączny,

wskutek tego nie może być zmieniona w drodze umowy lub przez sąd z urzędu, co znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. np. orzeczenie z dnia 25 lutego 1997 r., OSNC 1997, nr 6-7, poz. 88).

Legitymację do złożenia wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego ma podmiot podlegający wpisowi do tego rejestru, chyba że przepisy szczególnie stanowią inaczej.

Podmiot podlegający wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego jest zawsze uczestnikiem postępowania, a więc i wtedy, gdy nie jest wnioskodawcą. Wypowiedź ta nie odnosi się do innych osób zainteresowanych w rozumieniu art. 510 § 2 k.p.c., gdyż przepis ten nie ma zastosowania w postępowaniu rejestrowym (art. 694³ § 2 k.p.c.).

Gdyby jednak osoba nieznaną z miejsca pobytu wskazana została przez wnioskodawcę jako uczestnik postępowania, sąd zobowiązany byłby ustanowić dla niej kuratora z urzędu (bliżej o zasadach ustanowienia kuratora dla osób nieznaną z miejsca pobytu K. Korzan, *Kurator w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1966, s. 124-143).

Wnioski o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego podmioty legitymowane składają na urzędowych formularzach. Formularze określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. (Dz.U. Nr 118, poz. 1247; zm.: Dz.U. z 2002 r. Nr 95, poz. 842). Zapewniają je tym podmiotom gminy w ramach zadań zleconych (art. 2 ust. 2 pkt 2 u.KRS z dnia 20 sierpnia 1997 r.).

Są również udostępnione w siedzibach sądów (art. 19 ust. 5 cytowanej u.KRS z dnia 20 sierpnia 1997 r.).

Wniosek niezłożony na urzędowym formularzu lub nieprawidłowo wypełniony podlega zwrotowi bez wzywania do uzupełnienia braków. Jeśli zwrot nastąpił przy pierwszym wpisie do rejestru, może być on ponownie złożony w terminie 7 dni od daty doręczenia zarządzenia o zwrocie. Wniosek wolny od braków wywołuje skutek od daty pierwszego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu wniosku.

Artykuł 35 u.KRS zobowiązuje osobę fizyczną, aby zamieściła we wniosku o wpis do rejestru, poza swoim nazwiskiem i imieniem, identyfikator nadany w systemie ewidencji ludności, zwany PESEL, a inne podmioty do podania numeru identyfikacyjnego w rejestrze podmiotów gospodarki narodowej, na podstawie przepisów o statystyce publicznej,

zwanego REGON, a jeśli podmiot jest zarejestrowany w rejestrze – także jego numer.

Należy podkreślić, że art. 694⁴ wprowadza ograniczenia dowodowe obowiązujące w postępowaniu rejestrowym. Wymaga bowiem, aby dokumenty, na podstawie których dokonuje się wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, były oryginałami albo poświadczonymi urzędowo odpisami lub wyciągami dokumentów. Urzędowego poświadczenia prawidłowości dokumentów dokonuje notariusz (art. 96 pkt 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369). Ponadto prawo poświadczenia owych dokumentów przysługuje także konsulom Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsułów, sporządzonej w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r., ratyfikowanej przez Polskę dnia 23 kwietnia 1982 r. (Dz.U. Nr 13, poz. 98; patrz art. 5 lit. f Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych, sporządzonej w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r., ratyfikowanej przez Polskę dnia 23 kwietnia 1982 r., Dz.U. Nr 13, poz. 98). Uprawnien do dokonywania takich poświadczeń nie przyznaje jednak przewodniczącemu zarządu gminy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie sporządzenia niektórych poświadczeń przez organy samorządu terytorialnego i banki (Dz.U. Nr 33, poz. 148).

Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego następuje na podstawie postanowienia. Treść wpisu sąd rejestrowy ustala w sposób zwięzły, umożliwiający wprowadzenie go do programu komputerowego (§ 198 regulaminu sądowego). Sąd rejestrowy nie uzasadnia postanowień co do istoty sprawy, całkowicie uwzględniających wniosek o wpis do rejestru, natomiast uzasadnieniu podlegają postanowienia uwzględniające wniosek tylko częściowo oraz postanowienia co do istoty sprawy wydane z urzędu, jak np. w sytuacji z art. 45 u.KRS (patrz także art. 694⁶ k.p.c.).

Do rozpoznawania środków odwoławczych w sprawach rejestrowych w postępowaniu apelacyjnym stosuje się przepisy art. 367-391 k.p.c., z daleko idącą odrębnością, która polega na wyłączeniu stosowania art. 386 k.p.c. Wyłączenie to sprawia, że w razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia wydanego w postępowaniu rejestrowym, dotyczącego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd apelacyjny jako sąd drugiej instancji może działać jedynie kasacyjnie, to znaczy wolno

mu tylko uchylić zaskarżone orzeczenie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu, który z nakazu ustawy obowiązany jest uwzględnić wskazanie sądu drugiej instancji oraz aktualny w chwili orzekania stan rejestru. Wynika to *expressis verbis* z art. 694⁷ k.p.c.

Kasacja do Sądu Najwyższego, głównie od orzeczeń oddalających apelację, może być wniesiona jedynie od postanowień sądu rejestrowego zarówno w sprawie wpisu, jak i wykreślenia z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji.

Problem kosztów postępowania rejestracyjnego został unormowany w art. 694⁸ k.p.c. z daleko idącymi odrębnościami od regulacji kosztów w procesie (art. 98 i nast. k.p.c.), w postępowaniu nieprocesowym (art. 520 k.p.c.) oraz w postępowaniu egzekucyjnym (art. 770 k.p.c.).

W Krajowym Rejestrze Sądowym podstawowe znaczenie ma funkcja informacyjna, zwana przez art. 4 cytowanej ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. **Centralną Informacją**.

Zadaniem Centralnej Informacji jest:

- 1) utworzenie i eksploatacja połączeń rejestru w systemie informatycznym,
- 2) prowadzenie zbioru informacji rejestru,
- 3) udzielanie informacji z rejestru,
- 4) przekazywanie z urzędu organom samorządu gminnego, właściwym według miejsca zamieszkania (siedziby) przedsiębiorcy, danych z rejestru o wpisaniu przedsiębiorcy i jego wykreślenie wraz z adresem i przedmiotem działalności w terminie 7 dni od dnia wprowadzenia tych danych do rejestru.

Centralna Informacja wydaje odpłatne odpisy, wyciągi, zaświadczenia z rejestru, które mają moc dokumentów wydawanych przez sąd. Nawiasem, należy podkreślić, że Centralna Informacja pełni funkcję instytucji.

Zasady i tryb udostępnienia informacji gospodarczych dotyczących **wiarygodności płatniczej** innych przedsiębiorców i konsumentów, w szczególności danych o zwłoce w wykonywaniu zobowiązań pieniężnych, nieoznaczonym w chwili przeznaczania tych danych do udostępnienia, określa ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz.U. Nr 50, poz. 424).

W świetle art. 8 u.KRS, rejestr jest jawny. Każdy bowiem ma prawo otrzymać poświadczony odpisy, wyciągi i zaświadczenia o danych za-

wartych w rejestrze, jak również przeglądać akta rejestrowe oraz zapoznać się z wzorami podpisów osób upoważnionych do reprezentowania podmiotu wpisanego do rejestru (art. 10-11 u.KRS z dnia 20 sierpnia 1997 r.).

Jeżeli w rejestrze są zamieszczone dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa, sąd rejonowy, po wysłuchaniu zainteresowanych osób na posiedzeniu lub po wezwaniu do oświadczenia pisemnego, wykreśla z urzędu te dane (art. 12 cytowanej ustawy). Także z urzędu prostuje wpis zawierający oczywiste błędy lub niezgodności z treścią postanowienia sądu. Podobnie z urzędu podlegają wykreśleniu zamieszczone w rejestrze dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa.

Z wyjątkiem wpisów do rejestru, dotyczących wpisanych w nim osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą, wszelkie inne wpisy podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Od dnia ogłoszenia w Monitorze nikt nie może zastrzekać się nieznaną sobie ogłoszonych wpisów.

Wpisy do rejestru korzystają z domniemania prawdziwości. W razie gdy dane wpisane do rejestru są niezgodne z prawdą, nie można skutecznie bronić się wobec osoby trzeciej działającej w dobrej wierze zarzutem, że dane te nie są prawdziwe, ponieważ podmiot zobowiązany zaniedbał niezwłocznie wystąpić z wnioskiem o sprostowanie, uzupełnienie lub wykreślenie wpisu.

Należy podkreślić, że podmiot wpisany do rejestru ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną zgłoszeniem nieprawdziwych danych, jeżeli podlegały obowiązkowi wpisu na jego wniosek, a także za niezgłoszenie danych podlegających obowiązkowi wpisu do rejestru w ustawowym terminie, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

W razie gdy do rejestru jest wpisana osobowa spółka handlowa, odpowiedzialność za powyższą szkodę ponoszą solidarnie ze spółką osoby odpowiadające za jej zobowiązania całym swoim majątkiem (art. 18 u.KRS z dnia 20 sierpnia 1997 r.).

Zgodnie z treścią art. 20 tej ustawy, wpis do rejestru polega na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w po-

stanowieniu sądu rejestrowego niezwłocznie po jego wydaniu. Wpis jest dokonany z chwilą zamieszczenia danych w rejestrze.

Wypowiedź ta odnosi się również do wykreślenia wpisu, ponieważ w świetle art. 20 ust. 4 cytowanej ustawy wykreślenie jest również wpisem.

Należy również podkreślić, że w sprawach, w których postanowienia sądu rejestrowego są skuteczne i wykonalne z chwilą uprawomocnienia, wraz z wpisem do rejestru zamieszcza się wzmiankę o jego nieprawomocności.

Po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie wpisu do rejestru, dokonuje się wzmianki w sprawach, o których mowa w art. 12 ust. 3, art. 24 ust. 3 i w art. 41, oraz w sprawach dotyczących wpisu dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych. W przytoczonych wypadkach datę uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie wpisu wpisuje się z urzędu (art. 20 ust. 3 u.KRS z dnia 20 sierpnia 1977 r.).

Artykuł 21 tej ustawy nakłada na organy administracji rządowej i samorządowej, sądy, banki, komorników i notariuszy obowiązek niezwłocznego informowania sądu rejestrowego o zdarzeniach, które podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru z urzędu.

W razie stwierdzenia przez sąd rejestrowy, że dane wskazane we wniosku o wpis w zakresie oznaczonym w art. 24 u.KRS nie zostały złożone pomimo upływu terminu, sąd rejestrowy wzywa obowiązanych do ich złożenia, wyznaczając dodatkowy 7-dniowy termin pod rygorem wymierzenia grzywny, przewidzianej w przepisach kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji świadczeń niepieniężnych. Grzywna może być ponowiona. Przepisu art. 1052 zd. 2 i art. 1053 k.p.c. nie stosuje się.

Jeśli środki w postaci nałożonej grzywny nie spowodują złożenia wniosku o wpis lub dokumentów, których złożenie jest obowiązkowe, a w rejestrze jest zamieszczony wpis niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy, sąd rejestrowy wykreśla ten wpis z urzędu.

W szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeśli dokumenty stanowiące podstawę wpisu znajdują się w aktach rejestrowych i odpowiadają rzeczywistemu stanowi rzeczy, sąd rejestrowy może dokonać wpisu z urzędu. Jest też uprawniony do ustanowienia kuratora, jeżeli pomimo zastosowanych grzywien osobowa spółka handlowa wpisana do rejestru nie wykonuje obowiązków określonych art. 24 ust. 1 u.KRS. Może z urzędu z ważnych powodów orzec o rozwiązaniu spółki oraz ustanowić dla niej

kuratora na okres nie przekraczający roku, z prawem przedłużenia o 6 miesięcy, jeżeli czynności kuratora nie mogą zostać zakończone przed upływem okresu, na który został ustanowiony. Postanowienie sądu rejestrowego o ustanowieniu kuratora jest skuteczne z chwilą jego wydania. Prezesi sądów okręgowych prowadzą w swoich okręgach listy kandydatów na kuratorów.

Minister Sprawiedliwości określa w drodze rozporządzenia kwalifikacje wymagane od kandydatów na kuratorów, sposób prowadzenia ich listy i wykaz danych ujawnionych na liście, mając na uwadze gwarancje należytego wykonywania obowiązków przez te osoby.

Należy podkreślić, że na postanowienie sądu rejestrowego w przedmiocie stosowania grzywny, o której mowa w art. 24, oraz ustanowienia kuratora, jego odwołania i odmowy odwołania przysługuje zażalenie.

Kurator może podjąć czynności zmierzające do likwidacji osoby prawnej, jeżeli nie dojdzie do wyboru lub powołania jej władz w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia kuratora albo wybrane bądź powołane władze nie wykonują obowiązków przewidzianych w art. 24 ust. 1 u.KRS. Kurator jest również uprawniony do złożenia do właściwego sądu wniosku o ogłoszeniu upadłości osoby prawnej, dla której został ustanowiony, jeżeli stwierdzi, że istnieją ku temu przesłanki.

Kuratorowi przysługuje prawo do wynagrodzenia za jego działalność oraz zwrot uzasadnionych wydatków, które poniósł w związku ze swoją działalnością. Wypłata tych należności obciąża solidarnie osobę prawną, dla której kurator został ustanowiony, oraz członków jej organu pełniących funkcję zarządu. Postanowienie o przyznaniu kuratorowi wynagrodzenia wydanego przez sąd rejestrowy jest podstawą do prowadzenia egzekucji. Dolną i górną granicę wynagrodzenia określa Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia (art. 33 u.KRS).

Podmioty wpisane do rejestru są zobowiązane umieszczać w oświadczeniach pisemnych, skierowanych w zakresie swej działalności do oznaczonych osób, dane określone w art. 34 u.KRS pod sankcją grzywny, która nie może przekroczyć 5 000 zł.

W świetle art. 41 u.KRS, w dziale 4 rejestru przedsiębiorców zamieszcza się m.in. dane:

1) zaległości podatkowe i celne objęte egzekucją, jeżeli dochodzona należność nie została uiszczona w terminie 60 dni od daty wszczęcia

egzekucji, datę wszczęcia egzekucji tych należności oraz wysokość pozostałych do wyegzekwowania kwot, datę i sposób zakończenia egzekucji;

2) należności, do poboru których jest obowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych, objęte egzekucją, jeżeli dochodzona należność nie została uiszczona w terminie 60 dni od daty wszczęcia egzekucji, datę wszczęcia egzekucji tych należności, wysokość pozostałych do wyegzekwowania kwot, datę i sposób zakończenia egzekucji oraz inne dane wymienione w powołanym wyżej art. 41.

Dane, o których mowa w tym ostatnim przepisie, mogą być wykreślone w wypadku, gdy po dokonaniu wpisu zapadło orzeczenie lub decyzja administracyjna, z których wynika, że wpisane do tego rejestru należności nie istnieją bądź wygasło zobowiązanie, z którego wynikają, albo gdy tytuł wykonawczy, stanowiący podstawę wpisu, został prawomocnym orzeczeniem sądu pozbawiony wykonalności. Wygaśnięcie zobowiązania powinno być stwierdzone orzeczeniem lub zaświadczeniem właściwego organu bądź oświadczeniem dłużnika i wierzyciela.

Wpisy dokonane w dziale 4 rejestru przedsiębiorców sąd wykreśla z urzędu po upływie 7 lat od dnia wpisu (art. 46 u.KRS).

Także z urzędu i w tym samym terminie podlegają wykreślenia wpisy dokonane w rejestrze dłużników niewypłacalnych (art. 60 u.KRS).

Należy dokonać jeszcze jednego spostrzeżenia, które wypływa z art. 86 omawianej ustawy. Artykuł ten stanowi, że ilekroć w przepisie ustaw innych niż wymienione w niniejszym rozdziale jest mowa w rejestrach: handlowym, przedsiębiorstw państwowych, stowarzyszeń, fundacji oraz ewidencji działalności gospodarczej rozumie się przez to Krajowy Rejestr Sądowy.

Do kosztów postępowania rejestrowego stosuje się ustawę z dnia 13.06.1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 marca 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2002 r. Nr 44, poz. 416), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat kancelaryjnych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 41, poz. 187, Nr 119, poz. 576), rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 29 grudnia 1993 r. w sprawie określenia wysokości opłaty stałej i opłaty kancelaryjnej w postępowaniu w sprawach rejestrowych oraz sposobu

uiszczania należności z tytułu kosztów tego postępowania (Dz.U. z 1994 r. Nr 95, poz. 320).

Warto zwrócić uwagę, że postępowanie rejestrowe dla spółek jawnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych prowadzi się według dotychczasowych przepisów. Mam na uwadze rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 lipca 1934 r. o rejestrze handlowym (Dz.U. z 1950 r. Nr 54, poz. 493). O ile przepisy te nie stanowią inaczej, do postępowania rejestrowego stosuje się przepisy postępowania nieprocesowego (art. X § 1 p.w.k.p.c.). Sądem prowadzącym rejestr jest rejonowy sąd gospodarczy.

Rejestr handlowy ewidencjonujący podmioty prowadzące działalność gospodarczą jest czynnikiem porządkującym obrót prawny. Rejestr ów był znany od wieków, jednakże w nowoczesnej postaci ukształtował się w XIX wieku. Jego konstrukcja została określona w kodeksie handlowym oraz w cytowanym rozporządzeniu o rejestrze handlowym. Korzysta z wiarygodności zapisów w nim dokonanych, wskutek czego, ze względu na jego jawność, dostarcza niezbędnych informacji w obrocie prawnym.

Wiarygodność wpisów dokonanych w rejestrze oraz publiczny ich charakter zobowiązują do dokonywania rzetelnych i obiektywnych wpisów. Chodzi tu o wpisy przez prawo przewidziane i odzwierciedlające okoliczności już istniejące, a nie przyszłe, których powstanie dopiero się przewiduje (art. 13 k.h.).

Skoro wiarygodność wpisów do rejestru wypływa z zasady domniemania prawdziwości ich dokonywania, to zgodnie z dalszą zasadą, znaną pod nazwą zasady zupełności, wszelkie przewidziane przez prawo wpisy winny być rzetelne, a przede wszystkim pełne.

Wszelka opieszałość wpisów przy jednoczesnym wadliwym udokumentowaniu wyłącza odpowiedzialność osób trzecich, które przy podejmowaniu czynności działali z pełnym zaufaniem do wpisów w rejestrze (art. 24 k.h.).

Jak widać, wiarę publiczną wpisu powołany przepis ogranicza na niekorzyść spółki. Spółka bowiem nie może zasłaniać się wobec działających w dobrej wierze osób trzecich zarzutem, że dane wpisane zgodnie z jej zgłoszeniem nie są prawdziwe. Jeżeli zaś dane wpisano do rejestru niezgodnie ze zgłoszeniem spółki lub bez jej zgłoszenia, spółka nie może

wysuwać zarzutu przeciw działającym w dobrej wierze osobom trzecim, że dane te nie są prawdziwe, gdy zaniedbała, aby wystąpić niezwłocznie z wnioskiem o sprostowanie lub wykreślenie wpisu.

W związku z tego rodzaju zaniedbaniami, z opóźnionym zgłaszaniem zmian, brakami kadrowymi w sądowych wydziałach rejestrowych prowadzących wprost do „zastoju” w tych działach, w piśmiennictwie mówi się o wątpliwej wiarygodności, a nawet o dramacie rejestrowym, z silnym podkreśleniem, że rejestr handlowy to nie tylko problem dla petenta, ale i przede wszystkim dla zgłaszającego wniosek o wpis czy wykreślenie z rejestru.

Niektórzy autorzy wobec bezradności sądów w przyśpieszeniu wpisów zastanawiają się nad tym, czy w ogóle sąd powinien prowadzić księgi wieczyste. Nie widzą nic nadzwyczajnego w prowadzeniu ksiąg rejestrowych poza sądownictwem powszechnym. Innymi słowy, w celu rzekomego odciążenia sądów sugerują przekazanie tych ksiąg organom administracyjnym. Dla atrakcyjności propozycji powołują się na inne kraje (Holandię, Anglię), gdzie urzędnicy administracyjni prowadzą rejestry.

Koncepcję tego rodzaju założenia *a priori* należy odrzucić. Nie urzeka ona urokiem nowości. Była bowiem znana u nas od dawna. Od ponad 30 lat Ministerstwo Finansów prowadziło rejestry dla wszystkich przedsiębiorstw państwowych, rozliczających się centralnie z budżetem państwa, wydziały finansowe urzędów wojewódzkich prowadziły rejestry dla przedsiębiorstw rozliczanych przez budżety terenowe, natomiast Polska Izba Handlu Zagranicznego prowadziła rejestr dla przedsiębiorstw handlu zagranicznego.

Ponieważ rejestry te nie spełniały przewidywanej funkcji, w 1981 r. kompetencje do dokonywania czynności rejestrowych w przedstawionym zakresie przekazano sądom powszechnym.

W tych warunkach przekazanie spraw rejestrowych ponownie do właściwości organów administracyjnych byłoby wyrazem bezkrytycznego powrotu do tego, co nie zdało egzaminu w praktycznej działalności. Ponadto takie przekazanie kolidowałoby z ogólną tendencją do przejmowania od organów administracyjnych wszystkich spraw cywilnych przez sądy powszechne.

Zamiast wracać do nieudanych rozwiązań w przeszłości, należy zabezpieczyć w sądach obsadę kadrową w sposób zapewniający prowa-

dzenie rejestrów zgodnie z celem, dla którego instytucja ta została w naszym systemie prawnym (tak z resztą, jak i w innych) wprowadzona.

Pomijając dalsze rozważania na ten temat, należy podkreślić, że dokonywanie wpisów jest oparte na zasadzie zgłoszenia przez osoby do tego obowiązane. W myśl bowiem art. 14 k.h., wpisów do rejestru handlowego dokonuje się na podstawie zgłoszeń, chyba że prawo przewiduje wpis z urzędu.

Zgłoszenie do rejestru winno zawierać dokładny adres osoby zgłaszającej wniosek (§ 48 rozporządzenia o rejestrze handlowym). Winno też być dokonywane osobiście w sądzie bądź podawane na piśmie. W wypadku nieosobistego zgłoszenia, podpisy zgłaszających winny być uwierzytelnione notarialnie, jeżeli ich wzory nie znajdują się w sądzie rejestrowym.

2. Tryb zakładania i rejestracji spółdzielni regulują art. 6-14 i inne przepisy ustawy z dnia 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288; zm.: Dz.U. z 2002 r. Nr 240, poz. 2058, zwanej dalej pr. spółdz. lub ustawą) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23.03.1995 r. w sprawie sposobu prowadzenia sądowego rejestru spółdzielni (Dz.U. Nr 23, poz. 129).

Jest rzeczą charakterystyczną, że prawo spółdzielcze przewiduje prowadzenie dwóch rejestrów spółdzielni.

W art. 8a pr. spółdz. prowadzenie rejestru spółdzielni zostało powierzone radzie spółdzielczej, z prawem określenia zasad prowadzenia rejestru. Rejestr ów ma charakter ewidencyjny. Dla aktualizacji ewidencji wskazane jest przekazywanie Krajowej Radzie Spółdzielczej danych z sądowych rejestrów spółdzielczych.

Krajowa Rada Spółdzielcza działa na podstawie statutu, który obowiązuje od chwili stwierdzenia jego zgodności z prawem przez Sąd Okręgowy w Warszawie w postępowaniu nieprocesowym. W razie stwierdzenia niezgodności sąd wyznaczy termin do usunięcia lub zmiany postanowień niezgodnych z prawem (art. 259a pr. spółdz.). Po bezskutecznym upływie terminu statut zostanie zwrócony w trybie art. 130 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Naczelną Radą Spółdzielczą jest naczelnym organem samorządowym. Do jej zadań należy reprezentowanie polskiego ruchu spółdzielczego w kraju i za granicą, inicjowanie i rozwijanie współpracy między spółdzielniami

oraz dokonywanie innych czynności, o których mowa w art. 259 pr. spółdz. Krajowa Rada Spółdzielcza posiada osobowość prawną z mocy samego prawa (art. 259a § 1). Od rejestru prowadzone przez nią należy odróżnić rejestr sądowy. Prowadzi go sąd rejestrowy, którym jest sąd rejonowy. Przebieg postępowania rejestrowego reguluje powołane wyżej rozporządzenie. Dawniej potrzebne było do założenia spółdzielni oświadczenia o celowości jej prowadzenia, które wydawał właściwy Centralny Związek Spółdzielni. Wobec rezygnacji przez ustawodawcę z żądania takiego oświadczenia oraz zamieszczenia w statucie klauzuli terenu działalności, obecnie wpisuje się do rejestru przedmiot działalności spółdzielni, czas jej trwania, wysokość i liczbę udziałów, które członek powinien wnieść itp.

Zgłoszeniu do rejestru i wpisaniu podlegają także dane dotyczące połączenia się spółdzielni, podziału spółdzielni, likwidacji, upadłości, imiona i nazwiska likwidatorów, imię i nazwisko syndyka upadłości. Do zgłoszenia zmian i uzupełnień koniecznych danych obowiązany jest zarząd lub likwidator w ciągu dwóch tygodni od dnia powstania tych zmian lub uzupełnień. Niedopełnienie w tym zakresie obowiązków pociąga za sobą sankcję w postaci wymierzenia przez sąd rejonowy grzywny (art. 10 pr. spółdz.). Na postanowienie sądu o nałożenie kary porządkowej służy zażalenie (art. 10 ust. 6 pr. spółdz.).

Wiara publiczna wpisu do rejestru, który – jak wiadomo – ma charakter konstytutywny, włącza możliwość zasłaniania się przez osoby trzecie nieznanymi danymi wpisanymi do rejestru, chyba że dowiodą, iż wiedzieć o nich nie mogły (art. 12 ust. 1 ustawy). Wypowiedź ta dotyczy wyłącznie wpisów rzeczywistych. Artykuł 12 § 2 ustawy stwierdza, że dane, o których mowa w art. 10 § 1 i 2, a które nie zostały wpisane do rejestru, nie wywołują skutków prawnych wobec osób trzecich, chyba że udowodniono, iż o nich wiedziały. Został tu, co łatwo zauważyć, przerzucony ciężar dowodu w zestawieniu z sytuacją przewidzianą w § 1 tego artykułu.

Wniosek o wpis do rejestru powinien zawierać dokładne dane, potrzebne do wypełnienia poszczególnych rubryk rejestru. Do wniosku powinny być dołączone dokumenty stanowiące podstawę wpisu. Jeżeli brak lub wady wniosku nie zostaną usunięte w terminie, sąd rejestrowy odmówi wpisu do rejestru (§ 6 i 9 rozporządzenia).

Podstawę wpisu stanowią, tak jak dotychczas, wyłącznie dokumenty (§ 6 i 9 rozporządzenia). W postanowieniu zarządzającym wpis sąd zamieszcza dosłowną treść wpisu oraz podaje rubrykę księgi rejestrowej, w której ma być dokonany. Sąd może w treści wpisu powołać się na dokument złożony do akt rejestrowych. Powołane dokumenty uważa się wówczas za objęte treścią wpisu (§ 7 rozporządzenia).

Postanowienie zarządzające wpis jest skuteczne z chwilą jego wydania (§ 13 rozporządzenia). Powołany przepis stanowi wyjątek od przewidzianej w art. 521 § 1 k.p.c. zasady, w myśl której postanowienie sądu orzekającego co do istoty sprawy staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się. Postanowienie zarządzające wpis sąd uzasadnia tylko na wniosek (§ 14 rozporządzenia).

Należy podkreślić, że przepisy dotyczące wpisu stosuje się odpowiednio do wykreślenia wpisu (§ 14 i § 15 rozporządzenia). Wpis do rejestru ma charakter konstytutywny, ponieważ spółdzielnia nabywa osobowość prawną z chwilą wpisania do rejestru sądowego (art. 11 pr. spółdz.), tj. podobnie jak do rejestru Związku Rewizyjnego (art. 240 § 4 tego prawa). W postępowaniu rejestrowym stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania rejestrowego o postępowaniu nieprocesowym (§ 7 rozporządzenia). Postanowienia dotyczące wpisania do rejestru lub wykreślenia z niego jako rozstrzygające sprawę co do istoty podlegają zaskarżeniu w drodze apelacji (art. 518 k.p.c.).

Paragraf 17 rozporządzenia, odmiennie niż art. 130 § 1 k.p.c., wyłącza możliwość reformatoryjnego działania sądu w drugiej instancji. Sąd ten może albo oddalić apelację od postanowienia zarządzającego wpis, albo uchylić postanowienie. Charakterystyczną jest rzeczą, że uchylenie może nastąpić wbrew zasadzie *reformationis in peius*, wyrażonej w art. 382 k.p.c., na niekorzyść skarżącego.

Sąd rejonowy jest związany na mocy art. 389 k.p.c. wytycznymi sądu drugiej instancji tylko w razie okoliczności faktycznych, w stopniu dezaktualizującym te wytyczne. Taka dezaktualizacja zachodzi między innymi w razie wpłynięcia zgłoszenia, które powodowałoby wykreślenie wpisu w razie jego dokonania.

Apelacja przysługuje też od postanowienia odmawiającego wpisu z powodu nieusunięcia braków we wniosku lub w statucie.

Wpisów, jak i innych czynności rejestrowych, dokonuje sekretarz sądowy na podstawie orzeczeń sądowych (§ 4 rozporządzenia).

3. Rejestrację związków zawodowych reguluje kilka przepisów ustawy z dnia 23.05.1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 55, poz. 234, z 2002 r. Nr 135, poz. 1146, Nr 153, poz. 1271, Nr 240, poz. 2052). W świetle tej ustawy, wszystkie związki podlegają rejestracji.

Rejestracja działa twórczo, powoduje bowiem, że związek zawodowy nabywa osobowość prawną oraz prawo do działania z dniem zarejestrowania. Pracownicy zakładu pracy, zamierzający założyć związek zawodowy, po podjęciu uchwały o założeniu związku wybierają ze swego grona komitet założycielski i uchwalają statut. Statut określa nazwę przez wskazanie gałęzi pracy, rodzaju zatrudnienia lub zawodu zrzeszonych pracowników, a ponadto siedzibę, terytorialny lub podmiotowy zakres działania oraz cele związku, zasady nabywania i utraty członkostwa, prawa i obowiązki członków, strukturę organizacyjną, władze związkowe, tryb dokonywania ich wyboru i odwoływania, źródła finansowania działalności związku, zasady uchwalania i zmiany statutu oraz sposób rozwiązania związku (art. 12 i art. 18 ustawy o związkach zawodowych).

Komitet założycielski występuje z wnioskiem o rejestrację związku do właściwego miejscowo sądu okręgowego w terminie 30 dni od dnia jego utworzenia. Po bezskutecznym upływie terminu uchwała o utworzeniu związku zawodowego traci moc. Sąd odmówi rejestracji związku zawodowego, jeżeli nie zostały spełnione wymagania określone w art. 12 i 13 lub jeżeli statut związku nie jest zgodny z przepisami ustawy. Do odmowy dojdzie również wtedy, gdy wnioskodawca z naruszeniem § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 02.08.1991 r. w sprawie postępowania dotyczącego rejestru związków zawodowych (Dz.U. Nr 77, poz. 340) nie dotyczy to:

- 1) uchwały o założeniu związku,
- 2) wykazu osób wchodzących w skład komitetu założycielskiego, zawierającego imiona i nazwiska, miejsce zamieszkania oraz ich podpisy,
- 3) statutu związku w dwóch egzemplarzach, ze wskazaniem daty jego uchwalenia (§ 5, 6 i 10 rozporządzenia).

Do rozpoznania spraw związku i jego wykreślenia stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego w postępowaniu

nieprocesowym. Artykuł 18 ust. 2 ustawy stanowi, że sprawy te powinny być rozpoznane w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku. Postanowienia rozstrzygające o rejestracji związku lub o jego wykreśleniu z rejestru są orzeczeniami rozstrzygającymi istotę sprawy. Służy więc od tego postanowienia środek odwoławczy do sądu apelacyjnego (art. 1 ust. 3 i art. 17 ust. 3). Ustawa wyraźnie zaznacza, kiedy związek może być wykreślony z rejestru. Do tego wykreślenia może dojść albo z urzędu albo na wniosek, w zależności od przyczyn stanowiących jego podstawę.

Z urzędu sąd okręgowy wykreśla związek zawodowy z rejestru:

1) w razie podjęcia w sposób przewidziany w statucie uchwały o rozwiązaniu związku;

2) jeżeli liczba członków związku utrzyma się poniżej dziesięciu osób dłużej niż przez trzy miesiące; w celu umożliwienia wszczęcia postępowania w tej sprawie właściwy organ związku zawodowego powinien zawiadomić sąd o wymienionych okolicznościach.

Wykreślenie z rejestru również jest wpisem, dlatego § 14 rozporządzenia stanowi, że przepisy dotyczące wpisu w poszczególnych rubrykach rejestru stosuje się odpowiednio do wykreślenia wpisów w tych rubrykach.

Związki zawodowe mają możliwość łączenia się w ogólnokrajowe organizacje związkowe. Organizacje te mogą być tworzone jako organizacje pracowników zatrudnionych w danej gałęzi pracy, w danym rodzaju zatrudnienia lub zawodzie, zrzeszonych w działających dotychczas organizacjach związkowych w zakładach pracy.

Literatura

Bednarczuk E., *Omówienie przepisów ogólnych ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym z uwzględnieniami wprowadzonych ustawą z dnia 30 listopada 2000 r.*, Radca Prawny 2001, nr 2, s. 31;

Bielski P., *Podstawy organizacji i funkcjonowania rejestru przedsiębiorców – zagadnienia wybrane*, Rejent 2000 r., nr 2, s. 26;

Bugajna-Sporczyk D., K. Kuć-Kwaśniewicz, *Krajowy Rejestr Sądowy – uwagi praktyczne*, Mo.P. 2001, nr 4, s. 222;

Jędrzejewska K., *Kto i kiedy musi się zarejestrować*, Rzeczpospolita z dnia 18 XII 2000 r.;

Leśniak M., *Rejestracja Spółki w Krajowym Rejestrze*, Rzeczpospolita z dnia 30 kwietnia – 1 maja 2001 r.;

Lewandowski J., *Korekty w systemie rejestracji przedsiębiorców*, Rzeczpospolita z dnia 1 XII 2000 r.; *Przekształcenia spółek kapitałowych – Rzeczypospolitej z dnia 16 maja 2001 r.* „Biblioteka prenumeratora” (omówiono tam podstawowe zagadnienia, wyjaśniono, jak wypełnia się wniosek o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz zamieszczono oficjalne wzory wniosku);

Wiśniewski A.W., *Przepisy o Krajowym Rejestrze Sądowym a reforma prawa handlowego*, Przegląd Prawa Handlowego 1999, nr 4, s. 1;

Wrzołek-Romańczuk M., *Krajowy Rejestr Sądowy – u progu XXI wieku*, Palestra 1997, nr 9-10, s. 12.